herpy

GECKOR

Common house gecko

Hemidactylus frenatus

Hemidactylus frenatus är en robust, nattaktiv gecko från Syd- och Sydostasien, som har följt med fartyg och last ut över hela tropikerna och i dag bor i husen i stora delar av världen. Den klättrar på lodräta ytor, jagar insekter under lampor och ropar med ett högt, tickande kluckande. I terrarier är den sällsynt, och den är mest känd som en invasiv art.

Familj: Gekkonidae Tidigare namn: *Hemidactylus vittatus; Hemidactylus okinawensis*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**8-15 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**5-8 år**
Aktiv	**I skymningen och på natten**
Levnadssätt	**Trädlevande och klipplevande**
Biotop	**Regnskog**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**40 × 30 × 40 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**25-30 °C**
Värmeplats	**30-32 °C**
Temperatur, natt	**22-25 °C**
Luftfuktighet	**50-70 %**
UVB	**Valfritt**
Föda	**Insekter**
Hålls	**Ensamma eller parvis**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**6-12 mån.**
Kullstorlek	**1-2 ägg**
Inkubation	**46-62 dagar** vid 28-30 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Ej bedömd (NE)**

Om arten

Hemidactylus frenatus är en liten, blekt gråbrun till beige gecko med nästan genomskinlig hud och vit undersida. På huvudets sidor löper en mörk rand mellan ögat och näsborren, och den har gett arten dess latinska namn: *frenatus* betyder "med betsel" eller "betslad". Svansen är rund i tvärsnitt och har tydliga bälten av större, spetsiga fjäll, som ger den ett taggigt utseende. Under tårna sitter breda lameller, så att den kan springa uppför väggar och hänga i taket.

Vuxna djur blir 8-15 cm inklusive svans, och hanarna är som regel något större än honorna. Det finns inga tillförlitliga siffror för vikten. Livslängden är omkring 5 år i naturen, och djuret kan bli 7-8 år; den övre gränsen är hämtad från den nära besläktade *Hemidactylus turcicus*. Arten beskrevs 1836 av Duméril och Bibron utifrån djur från Java. Arten har flera synonymer, bland annat *Hemidactylus vittatus* och *Hemidactylus okinawensis*, och två kromosomtyper har hittats, så arten kan vid närmare undersökning visa sig omfatta flera nära besläktade former.

Geckon är en utpräglad kulturföljare. Den bor på husväggar, på vindar och bakom lister och kommer fram efter solnedgången för att jaga insekter som dras till lampor. Den är känd för sin röst: ett högt, tickande "tjuk-tjuk-tjuk" på tre till fem toner, som hanarna använder för att markera revir och vid parningen. Hanarna är aggressiva mot artfränder, och slagsmål slutar ofta med bett och förlorade svansar.

I terrarier är den sällsynt, eftersom den är vanlig och saknar de färger och teckningar som uppfödare annars värdesätter. I många länder är den dessutom en oönskad gäst: den sprids lätt med last och växter och tränger undan lokala geckor. Vill du hålla arten, var extra noga med att inga djur eller ägg slipper ut.

Utbredning och livsmiljö

Det ursprungliga området för *Hemidactylus frenatus* räknas som Syd- och Sydostasien och de närmaste öarna i Oceanien. Kartan visar kärnområdet: Indien, Sri Lanka, Bangladesh, Myanmar, Thailand, Kambodja, Laos, Vietnam, Malaysia, Singapore, Indonesien och Filippinerna. Det exakta ursprungliga området är svårt att avgränsa, eftersom arten har följt med människor under lång tid, och utbredningen anges ofta som i stort sett hela tropikerna.

Utanför Asien är arten införd. Den finns i dag i stora delar av Afrika (bland annat Östafrikas kust, Madagaskar och Maskarenerna), i Australien, i Central- och Sydamerika, i Karibien och i USA, bland annat Florida, Texas och Hawaii. Spridningen har skett med fartyg, last och framför allt importerade växter. Dess ankomst till Maskarenerna har nästan utrotat en grupp på sex *Nactus*-geckor, av vilka tre nu är utdöda. De registrerade fynden på kartan är därför utspridda långt utanför det ursprungliga området.

> **Naturlig utbredning:** Indien, Sri Lanka, Bangladesh, Myanmar (Burma), Thailand, Kambodja, Laos, Vietnam, Malaysia, Singapore, Indonesien och Filippinerna.

LIVSMILJÖ

I naturen lever *Hemidactylus frenatus* i varma, fuktiga tropiska och subtropiska trakter: på trädstammar, klippor och skogsbryn, men betydligt oftare på hus, murar och andra byggnader. Den väljer helst platser nära springor där den kan dra sig tillbaka. På dagen sitter den gömd bakom bark, lister och i sprickor, men den kan också använda dagen för att värma sig. Efter solnedgången är aktiviteten som högst, och runt midnatt är flest djur ute.

Arten klarar sig bäst vid omkring 26-35 °C, där den själv kan reglera sin kroppstemperatur genom att välja sol eller skugga. Den har bara få anpassningar mot vattenförlust och trivs därför sämre i torra trakter. Kyla och regn dämpar aktiviteten kraftigt. Siffrorna för terrariet är en uppskattning utifrån detta och från släktingar, eftersom det finns få utförliga skötselbeskrivningar.

Skötsel

TERRARIET

En enskild vuxen *Hemidactylus frenatus* ska ha ett terrarium på minst 40 × 30 × 40 cm (längd × bredd × höjd). Ett par ska ha minst 60 × 40 × 40 cm med många gömslen. Två hanar ska aldrig hållas tillsammans, och två honor ska man avvakta med, för djuren är territoriella.

Geckon sitter helst på lodräta ytor och i taket, så inred med en bakvägg av kork eller sten, korkrör, platta barkstycken och några starka grenar. Se till att det finns flera springor att gömma sig i, både i den varma och den svala änden. Som bottensubstrat passar en blandning av ogödslad jord och kokosmull, lite sphagnum på ena sidan och några löv ovanpå. Växter som gullranka eller bromelior ger fukt och gömslen.

Arten är en mästare på att rymma. Den kan pressa sig genom mycket små springor, så alla öppningar, kabelgenomföringar och skarvar ska tätas med fint nät eller silikon, och locket ska sitta tätt.

TEMPERATUR

Håll 25-30 °C i terrariet på dagen och 22-25 °C på natten. Gör ett varmt område på 30-32 °C, till exempel med en liten värmelampa i ena änden, och låt den motsatta änden vara sval, så att djuret kan välja.

Använd en termostat och en digital termometer, så att du kan mäta både den varma och den svala änden. Temperaturer under 20 °C under längre tid dämpar aptit och aktivitet, och över 33 °C är för varmt. Ställ terrariet bort från direkt sol. Arten kan gå i vintervila i svalare trakter, men i terrariet rekommenderas ingen vintervila.

Läs mer: Värme och temperatur Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Håll en luftfuktighet på omkring 50-70 %, och spraya terrariet lätt en gång om dagen, helst på kvällen, så att det finns dagg på blad och stenar. Fuktigheten ska kunna sjunka under dagen. *Hemidactylus frenatus* har bara få anpassningar mot uttorkning, så helt torr luft är inte bra, men ständigt våta förhållanden ger mögel.

Geckon slickar droppar från väggar och blad. Ställ dessutom in en liten, låg skål med friskt vatten, som byts dagligen. En hygrometer visar om fuktigheten håller.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Hemidactylus frenatus är aktiv i skymningen och på natten, och det finns ingen dokumenterad UVB-rekommendation. Ett svagt UVB-ljus för skuggdjur (Ferguson-zon 1) är en bra säkerhet hos besläktade, nattaktiva geckor och även här, om det finns många gömslen och plats att undvika ljuset. Utan UVB ska födan innehålla D3-vitamin.

Ha ljuset tänt 12 timmar om dagen, styrt av en timer. Använd inga starka spotlampor eller färgat nattljus. På natten ska det vara mörkt.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

UTFODRING

I naturen är *Hemidactylus frenatus* en mångsidig jägare. Insekter och spindlar utgör större delen av kosten: kackerlackor, termiter, flugor, nattfjärilar, skalbaggar, bin och getingar. Den tar också snäckor, lite nektar och sockerhaltiga rester, och den äter mindre geckor. I laboratorier har också kannibalism setts, men det har inte observerats i naturen.

I terrariet matas den med levande insekter i en storlek som är mindre än avståndet mellan djurets ögon: syrsor, små dubiakackerlackor, bananflugor till de minsta och då och då mjölmaskar eller vaxmott-larver. Vuxna djur får insekter 3-4 gånger i veckan, ungar varje dag. Pudra insekterna med kalk vid de flesta måltider och med kalk med D3 eller ett multivitamin en gång i veckan. Ta bort insekter som inte äts upp. Anpassa mängden efter djurets kondition: svansen ska vara fyllig, men inte tjock.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

BETEENDE OCH HANTERING

Hemidactylus frenatus är snabb, nervös och ska inte hanteras. Den kan bita om den är stressad, men bettet är ganska svagt och ofarligt för människor. Djuret fäller svansen om du tar tag i den, och svansen växer inte ut igen med samma form. Ska ett djur flyttas, använd en liten låda. Den hoppar snabbt från handen, och rymda djur är ett problem.

Arten är territoriell. Hanarna slåss inbördes och är mer aggressiva än de flesta andra geckor, även mot andra arter. Håll djuren enskilt, eller en hane tillsammans med en hona i ett stort terrarium med många gömslen, och skilj dem åt om det ena djuret blir biten eller hela tiden håller sig gömt. Håll aldrig arten tillsammans med andra geckor, för den kan tränga undan dem och äta små djur.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanar är som regel något större än honor och har en synlig bula vid svansroten och en rad porer framför kloaken. Könet kan som regel ses hos djur på över 4 cm. Djuren är könsmogna efter omkring sex till tolv månader. Sätt bara honor i avel när de är fullvuxna och i god kondition, så att de inte töms på kalk.

PARNING

I tropiska områden förökar sig *Hemidactylus frenatus* hela året, och i svalare områden finns en säsong. En hane kallar med sin tickande röst, närmar sig honan och rör vid henne upprepade gånger med nosen, och han kan hålla henne i nacken under parningen. Honan kan lagra sperma i upp till ett år, och en parning kan ge upp till sju kullar, så hanen kan flyttas ut igen efter några dagar. Ge honan mycket kalk och insekter under hela säsongen.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger högst två hårdskaliga, runda, vita ägg åt gången, tre till fyra veckor efter parningen. Det kan ligga upp till fyra ägg på olika utvecklingsstadier i äggstockarna, så det kan gå kort tid mellan kullarna. Äggen fäster delvis på underlaget och läggs i springor, bakom bark eller bakom lister. Antal kullar per år är inte dokumenterat. Sätt upp korkrör, platta korkstycken

eller bamburör som äggläggningsplatser, så att äggen lätt kan flyttas. Äggläggningen tar på krafterna, så håll koll på honans vikt.

INKUBATION

Äggen kan kläckas i en liten låda med lufthål och lite fuktig vermikulit eller perlit. Håll äggen vid 28-30 °C; under 28 °C utvecklas de inte. De kläcks efter 46-62 dagar. Arten har möjligen temperaturberoende könsbestämning, men det är inte bekräftat, så använd inte temperaturen för att styra könet. Ägg som faller ihop eller möglar är döda.

Läs mer: Inkubation av ägg

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är 5-6 cm långa vid kläckningen. Flytta dem genast till en liten, tät faunabox med hushållspapper eller sphagnum, några gömslen och en liten vattenskål, och spraya dagligen. Mata med bananflugor och små syrsor pudrade med kalk varje dag. Ungarna växer snabbt och är könsmogna efter sex till tolv månader. Håll dem åtskilda eller i mycket små grupper av jämnstora djur, för de kan bita varandra, och de större kan äta de minsta.

Hälsa och vanliga misstag

Det finns bara få veterinärerfarenheter av *Hemidactylus frenatus* i fångenskap. De mest sannolika problemen är desamma som hos andra små insektsätande geckor:

- För lite kalk och D3-vitamin, som ger mjuka käkar, krokiga ben och darrningar. Använd kalk och ett multivitamin, och överväg ett svagt UVB-ljus.
- För torra eller för kalla förhållanden, som dämpar aptiten och ger hudproblem och fjäll som sitter kvar på tår och svansspets. Ge ett fuktigt gömställe och lossa resterna försiktigt med ljummet vatten.
- Stress och bett mellan djur, särskilt mellan hanar. Dela på djuren och ge många gömslen.
- Förlorade svansar efter hantering eller slagsmål. Det är inte farligt, men svansen växer inte ut igen med samma form.
- Utbrott: djur som rymmer torkar ofta ut och dör, och de kan bli till ett helt bestånd i varma trakter. Ett tätt terrarium är det bästa förebyggandet.

Ett friskt djur har klara ögon, en fyllig svans och ett gott grepp. Sök veterinär med erfarenhet av kräldjur om geckon tappar vikt, inte äter på flera veckor eller verkar slö.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.